Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
YVESE BOTA
přednesené dne 16. dubna 2015 [1]

Věc C-184/14

A
proti
B

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Corte suprema di cassazione (Itálie)]

„Nejlepší zájem dítěte — Listina základních práv Evropské unie — Článek 24 odst. 2 — Nařízení (ES) č. 4/2009 — Soudní příslušnost ve věcech vyživovacích povinností — Návrh týkající se vyživovací povinnosti k nezletilým dětem podaný jakožto návrh, který souvisí s řízením o rozluce, v jiném členském státě, než je členský stát, v němž mají děti místo obvyklého pobytu — Nařízení (ES) č. 2201/2003 — Příslušnost v manželských věcech a věcech rodičovské zodpovědnosti“

1. Soudní dvůr má poprvé vyložit čl. 3 písm. c) a d) nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností [2].

2. Toto ustanovení stanoví, že k rozhodování ve věcech vyživovacích povinností je v členských státech příslušný soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o osobním stavu, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením nebo soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením.

3. V projednávané věci se Corte suprema di cassazione (Kasační soud, Itálie) táže Soudního dvora, zda může být návrh týkající se péče o nezletilé děti podaný v řízení o rozluce manželství považován za záležitost související s řízením o osobním stavu nebo s řízením o rodičovské zodpovědnosti. Taková možnost by založila příslušnost dvou soudů různých členských států, a sice italského soudu, kterému byl podán návrh na rozluku manželství, a anglického soudu, který je příslušný k rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti.

4. V tomto stanovisku uvedu důvody, proč mám za to, že článek 3 nařízení č. 4/2009 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud bylo zahájeno hlavní řízení o rozluce manželství a návrh týkající se vyživovacích povinností k nezletilým dětem byl podán v tomto řízení o rozluce, je soud rozhodující v uvedeném řízení v zásadě příslušný rovněž k rozhodnutí o tomto návrhu týkajícím se vyživovacích povinností. Tato obecně určená příslušnost však musí ustoupit, pokud to vyžaduje nejlepší zájem dítěte. Zohlednění nejlepšího zájmu dítěte tak v tomto případě vyžaduje, aby byla územní příslušnost určena na základě kritéria blízkosti.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. 2009, L 7, s. 1, a oprava Úř. věst. 2011, L 311, s. 26.

I – **Právní rámec**

A – *Listina*

5. Článek 24 odst. 2 Listiny základních práv Evropské unie[3] stanoví, že „[p]ři všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte“.

B – *Nařízení č. 4/2009*

6. Otázka vyživovacích povinností není v rámci Evropské unie nová, jelikož již koncem 50. let existovaly úmluvy použitelné mezi některými zakladatelskými státy Unie[4]. Následně si delegace vyjednávající Úmluvu ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech[5] přály, aby tato úmluva navazovala na uvedené úmluvy[6]. Článek 5 bod 2 Bruselské úmluvy stanovil, že osoba, která má bydliště na území některého smluvního státu může být v jiném smluvním státě žalována ve věcech týkajících se výživného u soudu místa, kde má oprávněný z výživného bydliště nebo místo obvyklého pobytu, nebo je-li věc týkající se výživného věcí vedlejší v řízení týkajícím se osobního stavu, u soudu, který je k tomuto řízení příslušný podle práva státu místa řízení, pokud tato příslušnost není založena pouze státní příslušností některé ze stran.

7. Toto pravidlo bylo poté převzato do nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech[7].

8. Za účelem udržení a rozvíjení prostoru svobody, bezpečnosti a práva přijala Unie nástroje spadající mimo jiné do oblasti justiční spolupráce v občanských věcech s přeshraničními dopady. Přijala proto nařízení č. 4/2009, jehož cílem je usnadnit dosažení rozhodnutí týkajícího se nároků na výživné v jiném členském státě bez dalších formalit[8].

9. Bod 44 odůvodnění uvedeného nařízení uvádí, že toto nařízení by mělo v oblasti vyživovacích povinností nahradit nařízení č. 44/2001. Nařízení č. 4/2009 je tedy „*lex specialis*“ ve vztahu k nařízení č. 44/2001.

10. Nařízení č. 4/2009 se na základě svého čl. 1 odst. 1 použije na „vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo švagrovství“, přičemž jeho bod 11 odůvodnění uvádí, že pojem „vyživovací povinnost“ by měl být vykládán samostatně.

11. Za tímto účelem zavádí toto nařízení systém společných pravidel v oblasti kompetenčních sporů tím, že stanoví pravidla, jimiž se řídí obecné příslušnost v oblasti vyživovacích povinností.

12. Článek 3 uvedeného nařízení tak stanoví:

„K rozhodování ve věcech vyživovacích povinností je v členských státech příslušný

3 — Dále jen „Listina“.

4 — Newyorská úmluva ze dne 20. června 1956 o vymáhání výživného v cizině, jakož i Haagská úmluva ze dne 15. dubna 1958 o uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem.

5 — Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; Zvl. vyd. 17/01, s. 92. Úmluva ve znění následujících úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“)

6 — Viz s. 24 a 25 zprávy Jenarda k Úmluvě ze dne 27. září 1968 o uznávání a vykonatelnosti rozhodnutí o vyživovací povinnosti k dětem (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1).

7 — Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 17/01, s. 92. Viz čl. 5 bod 2 nařízení č. 44/2001.

8 — Viz bod 9 odůvodnění tohoto nařízení.

a) soud místa, v němž má odpůrce místo obvyklého pobytu, nebo

b) soud místa, v němž má oprávněný místo obvyklého pobytu, nebo

c) soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o osobním stavu, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran, nebo

d) soud, který je podle práva místa soudu příslušný pro řízení o rodičovské zodpovědnosti, souvisí-li záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem s tímto řízením, ledaže je tato příslušnost odvozena výlučně ze státní příslušnosti jedné ze stran.“

13. Nakonec je vhodné uvést, že Spojené království Velké Británie a Severního Irska, které se neúčastnilo přijímání nařízení č. 4/2009, později souhlasilo s jeho použitelností [9].

C – *Nařízení (ES) č. 2201/2003*

14. Cílem nařízení (ES) č. 2201/2003 [10] je v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva sjednotit pravidla týkající se mezinárodní soudní příslušnosti ve věcech rozvodů, rozluk nebo prohlášení manželství za neplatné, jakož i ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

15. Podle čl. 1 odst. 3 písm. e) nařízení č. 2201/2003 se toto nařízení nevztahuje na vyživovací povinnosti.

16. Článek 3 odst. 1 písm. b) tohoto nařízení stanoví, že ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné soudy toho členského státu, jehož státními příslušníky jsou oba manželé nebo – v případě Spojeného království a Irska – se jedná o zemi „domicilu“ obou manželů.

17. Bod 12 odůvodnění uvedeného nařízení uvádí:

„Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.“

18. V souladu s čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 [jsou tak] soudy členského státu […] příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu“.

II – **Skutkové okolnosti sporu v původním řízení a předběžné otázky**

19. Pan A a paní B mají italskou státní příslušnost, jsou manželé a mají dvě nezletilé děti, které jsou rovněž italské státní příslušnosti. Všichni čtyři členové této rodiny mají místo obvyklého pobytu v Londýně (Spojené království), přičemž děti žijí s matkou.

9 — Viz v tomto ohledu rozhodnutí Komise 2009/451/ES ze dne 8. června 2009 o úmyslu Spojeného království přijmout nařízení č. 4/2009 (Úř. věst. L 149, s. 73).

10 — Nařízení Rady ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243).

20. Žalobou ze dne 28. února 2012 se pan A u Tribunale di Milano (Itálie) domáhal, aby tento soud rozhodl o rozluce manželství z důvodů na straně jeho manželky a o střídavé péči obou manželů o obě děti a o bydlišti dětí u jejich matky. Pan A navrhl rovněž, že bude hradit měsíční příspěvek ve výši 4 000 eur na výživu dětí.

21. Paní B podala k tomuto soudu protinávrh, kterým se domáhala rozluky manželství z důvodů výlučně na straně pana A, svěření dětí do její péče a o přiznání měsíčního výživného ve výši 18 700 eur. Paní B kromě toho namítla nepříslušnost italského soudu ve věci režimu péče o děti, určení jejich bydliště, udržování vztahů a kontaktů s nimi a příspěvku na jejich výživu. Má totiž za to, že vzhledem k tomu, že manželé vždy žili v Londýně, kde se jejich děti narodily a kde žijí, je na základě nařízení č. 2201/2003 příslušný k rozhodnutí o těchto otázkách anglický soud.

22. V usnesení ze dne 16. listopadu 2012 měl Tribunale di Milano za to, že italský soud je v souladu s článkem 3 nařízení č. 2201/2003 skutečně příslušný, pokud jde o návrh na rozluku manželství. Avšak co se týče návrhů týkajících se rodičovské zodpovědnosti k oběma nezletilým dětem, uznal na základě čl. 8 odst. 1 tohoto nařízení příslušnost anglického soudu, neboť děti mají místo obvyklého pobytu v Londýně.

23. Pokud jde konkrétně o návrhy týkající se vyživovacích povinností mezi manželi a k dětem, Tribunale di Milano odkázal na nařízení č. 4/2009 a zvláště na jeho článek 3. Měl tak za to, že je příslušný rozhodnout o návrhu týkajícím se vyživovací povinnosti podaném paní B v její prospěch, neboť tento návrh souvisí s řízením o osobním stavu. Pokud jde o návrh týkající se vyživovacích povinností k nezletilým dětem, prohlásil se naopak za nepříslušný, protože rozhodl, že tento návrh souvisí nikoli s řízením o osobním stavu, nýbrž s řízením o rodičovské zodpovědnosti, u níž je k rozhodování příslušný anglický soud.

24. Proti tomuto rozhodnutí o odmítnutí příslušnosti italského soudu podal pan A opravný prostředek ke Corte suprema di cassazione, přičemž se opřel o jediný důvod, a sice že příslušnost italského soudu ve věci vyživovacích povinností k nezletilým dětem může být rovněž považována za příslušnost, která souvisí s řízením o rozluce manželství v souladu s čl. 3 písm. c) nařízení č. 4/2009.

25. Corte suprema di cassazione, který má pochybnosti ohledně výkladu tohoto nařízení, se rozhodl přerušit řízení a předložit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Může o návrhu týkajícím se vyživovacích povinností k dětem podaném v rámci řízení o rozluce manželství jakožto o záležitosti související s tímto řízením rozhodovat jak soud příslušný k projednání návrhu na rozluku, tak soud, před kterým probíhá řízení týkající se rodičovské zodpovědnosti, a to na základě kritéria prevence, nebo o tomto návrhu musí nutně rozhodovat soud rozhodující o rodičovské zodpovědnosti, neboť dvě odlišná kritéria uvedená v písm. c) a d) opakovaně citovaného článku 3 jsou alternativní (v tom smyslu, že jedno nutně vylučuje druhé)?“

III – **Má analýza**

26. Podstatou otázky, kterou položil předkládající soud Soudnímu dvoru je, zda čl. 3 písm. c) a d) nařízení č. 4/2009 musí být vykládán v tom smyslu, že soudem příslušným k rozhodnutí o návrhu týkajícím se vyživovacích povinností ve prospěch nezletilých dětí podaný v řízení o rozluce manželství může být jak soud příslušný pro řízení o osobním stavu, tak soud příslušný k řízení o rodičovské zodpovědnosti.

27. Odpověď na položenou otázku předpokládá, že budou zodpovězeny následující otázky. Nejprve v případě, že v domácnosti jsou děti, je otázka stanovení a rozdělení vyživovací povinnosti k nim neoddělitelná od řízení o ukončení soužití jejich rodičů? Poté, jaké důsledky je třeba z toho vyvodit, pokud jde o příslušnost soudů, kterým byly podány návrhy v takovém řízení o ukončení soužití?

28. Mám za to, že zohlednění pojmu „nejlepší zájmy dítěte“ určuje povahu odpovědi, kterou je třeba dát předkládajícímu soudu. V souladu s touto základní zásadou jsem se kromě toho rozhodl přeformulovat položenou otázku tak, aby dítě bylo ústředním bodem této problematiky.

29. Jak z hlediska právních předpisů, tak judikatury je totiž nesporné, že tento pojem nevyhnutelně dominuje v rodinném právu, když je situace dítěte dotčena sporem, který je předmětem původního řízení.

30. Při této příležitosti připomínám, že čl. 24 odst. 2 Listiny stanoví, že „[p]ři všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte“. Nelze zpochybnit, že se Listina v tomto případě použije.

31. Soudní dvůr měl kromě toho příležitost několikrát připomenout význam této zásady.

32. Ve svém rozsudku Rinau [11] tak uvedl, že nařízení č. 2201/2003 vychází z pojetí, podle něhož musí být dána přednost nejlepšímu zájmu dítěte [12]. Nedávno rozhodl, že je nutné zajistit ochranu nejlepšího zájmu dítěte, pokud se jedná o stanovení jeho obvyklého bydliště [13].

33. Navíc je třeba poznamenat, že Soudní dvůr dbá zvláště na to, aby byl výklad ustanovení nařízení č. 2201/2003 v souladu s článkem 24 Listiny, zejména s nejvlastnějším zájmem dítěte. V rozsudku Aguirre Zarraga [14] Soudní dvůr rozhodl, že „jelikož [toto] nařízení nemůže být v rozporu s Listinou […], je [...] třeba ustanovení článku 42 uvedeného nařízení, jež zavádí právo dítěte být vyslechnuto, vykládat s *ohledem na článek 24 [Listiny*]“ [15].

34. Ještě dále jde ve svém rozsudku McB. [16], neboť ověřuje, zda článek 24 Listiny nebrání výkladu nařízení č. 2201/2003, který podal [17]. V tomto rozsudku Soudní dvůr uvedl, že z bodu 33 odůvodnění tohoto nařízení vyplývá, že nařízení ctí základní práva a řídí se zásadami Listiny, a zejména se snaží zajistit dodržování základních práv dítěte stanovených v článku 24 Listiny. Ustanovení uvedeného nařízení tak nelze vykládat v tom smyslu, že porušují základní právo dítěte udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, jehož dodržování nesporně splývá s nejvlastnějším zájmem dítěte [18]. Z toho vyvozuje, že za těchto podmínek je třeba ověřit, zda článek 24 Listiny, jehož dodržování Soudní dvůr zajišťuje, brání výkladu nařízení č. 2201/2003 uvedenému v bodě 44 zmíněného rozsudku [19].

11 — C-195/08 PPU, EU:C:2008:406.

12 — Bod 51.

13 — Viz rozsudek C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 56). K zohlednění nejlepšího zájmu dítěte při výkladu nařízení č. 2201/2003 viz rovněž rozsudky A (C-523/07, EU:C:2009:225); Detiček (C-403/09 PPU, EU:C:2009:810); Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:437) a Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829).

14 — C-491/10 PPU, EU:C:2010:828.

15 — Bod 60 a citovaná judikatura. Kurziva doplněna autorem tohoto stanoviska.

16 — C-400/10 PPU, EU:C:2010:582.

17 — Viz v tomto ohledu Devers, A., „Les praticiens et le droit international privé européen de la famille“, *Revue Europe*, č. 11, listopad 2013, studie 9, body 22 a násl.

18 — Bod 60.

19 — Bod 61.

35. Závěr, který je třeba vyvodit z těchto úvah je jednoznačný. Při použití a výkladu unijních právních předpisů musí být nejlepší zájem dítěte hlavním hlediskem. V tomto ohledu je zvláště výstižné vyjádření Výboru pro práva dítěte u Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva (OHCHR). Připomíná totiž, že „[nejlepší zájem dítěte] je normou, cílem, hlavním směrem, určujícím pojmem, který musí být zřejmý ve všech normách, politikách a vnitřních rozhodnutích, jakož i rozpočtech týkající se dětí, být jejich nedílnou součástí a prostupovat je“ [20].

36. Judikatura formulovaná ve vztahu k nařízení č. 2201/2003 je zjevně použitelná i na nařízení č. 4/2009. Je nemyslitelné, aby se intenzita této zásady, která je součástí mnohých základních práv dítěte, mohla měnit v závislosti na předmětné oblasti rodinného práva, třebaže bez ohledu na tuto oblast je dítě vždy přímo dotčeno.

37. Vzhledem k těmto úvahám mám za to, že jako odpověď na první aspekt problematiky, který jsem vymezil přeformulováním otázky položenou Corte suprema di cassazione, mohu uvést následující upřesnění:

38. Na tomto místě je třeba se zabývat výkladem čl. 3 písm. c) nařízení č. 4/2009.

39. Podle Komise se hraniční určovatel upravený v čl. 3 písm. d) tohoto nařízení může vztahovat jen k vyživovacím povinnostem k nezletilým dětem, které jsou jasně spojeny s rodičovskou zodpovědností, zatímco hraniční určovatel upravený v čl. 3 písm. c) tohoto nařízení se může týkat jen vyživovacích povinností mezi manželi, a tedy nikoliv i vyživovacích povinností k nezletilým dětem.

40. Nesdílím tento názor, a to z následujících důvodů.

41. Mám za to, že struktura článku 3 nařízení č. 4/2009 není bez významu. Článek 3 písm. a) a b) tohoto nařízení upravuje dva důvody založení příslušnosti, které se uplatní v situaci, kdy návrh týkající se vyživovacích povinností je předmětem hlavní žaloby. V tomto případě je to buď místo obvyklého pobytu odpůrce, nebo místo obvyklého pobytu oprávněného.

42. Dva další důvody založení příslušnosti upravené v čl. 3 písm. c) a d) tohoto nařízení se uplatní v situacích, kdy návrh týkající se vyživovacích povinností souvisí s řízením o osobním stavu nebo s řízením o rodičovské zodpovědnosti.

43. Je zjevné, že situace svobodné, vdané nebo ženaté, soudně rozloučené nebo rozvedené osoby se týká osobního stavu a zakládá účinky vůči třetím osobám.

44. Je rovněž zřejmé, že při rozvázání manželského svazku nebo ukončení soužití, které vede k oddělení manželů a rozpadu společné domácnosti, vyvstává otázka stanovení výživného pro děti žijící v dané domácnosti a rozdělení nákladů na ně nejen automaticky z logiky věci, ale též a to především povinně z čistě právních důvodů. Musím zjevně uznat, neboť jinak bych popřel každodenní realitu řízení tohoto druhu, že stanovení výživného na děti a rozdělení nákladů na ně je automatickým a přirozeným důsledkem jiného řízení, a sice řízení o ukončení soužití. Mám tedy za to, že souvislost v právním smyslu slova mezi prvním a druhým řízením je zde nesporně prokázána.

45. Jaké důsledky musím vyvodit z tohoto prvního závěru? Nyní je třeba posoudit druhý aspekt problematiky vyplývající z přeformulované otázky.

46. Zohlednění nejlepšího zájmu dítěte hraje na tomto místě roli vůdčí zásady.

20 — Viz „Article 3: Intérêt supérieur de l'enfant“, *Revue Droit de la famille*, č. 11, listopad 2006, spis 16 týkající se článku 3 Úmluvy o právech dítěte uzavřené v New Yorku dne 20. listopadu 1989 a ratifikované všemi členskými státy. Tento článek 3 ve svém odstavci 1 stanoví, že „[z]ájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnými orgány“.

47. Mám totiž za to, že jakékoliv řešení, které by rozlišovalo mezi řízením o ukončení soužití, jež by bylo zahájeno před soudem jednoho členského státu a řízením o výživném na děti, k němuž by byl příslušný soud jiného členského státu, je zcela v rozporu se zájmem dítěte.

48. O tomto konstatování se lze snadno přesvědčit tím, že si uvědomíme, že právní logika tohoto systému by vedla k tomu, že soud příslušný k rozhodnutí o otázce výživného by musel čekat až do doby, než by bylo vydáno pravomocné rozhodnutí o ukončení soužití (rozluce nebo rozvodu). Z toho by nutně vyplynula čekací doba, během které by byl nebyl přesně určen osud dětí.

49. I kdyby soud, který by se zabýval otázkou vztahující se k manželskému svazku, přijal v těchto otázkách opatření, která by kvalifikoval jako předběžná, vedlo by zachování kontinuity mezi jednotlivými fázemi řízení rovněž k lhůtám nepřijatelným z hlediska výše uvedených zásad, neboť by vyžadovalo uložení opatření neurčitého trvání v rozporu se zásadou nejlepšího zájmu dítěte.

50. Dodávám – možná jen pro úplnost – že v této zjevně nepříznivé situaci by se nemohly nacházet děti, jejichž rodiče by zůstali usazeni v členském státě jejich státní příslušnosti. Jinými slovy, ve využití svobod pohybu a usazování rodičů by tkvěl původ nepříznivé situace, do které se nemohou dostat děti rodičů, kteří se rozvádějí nebo soudně rozlučují a neopustili členský stát původu.

51. Je tudíž nutné spojit u téhož soudu příslušnost soudu pro hlavní původní řízení o ukončení soužití, tak pro související záležitosti, které jsou pro dítě zásadní a které z něj vyplývají. Je tedy třeba stanovit příslušný soud a v této otázce se má úvaha znovu musí opřít o pojem „nejlepší zájem dítěte“. Okamžité a nejjednodušší řešení by bylo navázat vše na příslušnost soudu rozhodujícího v řízení o ukončení soužití rodičů.

52. Toto řešení je sice jednoduché, skrývá však skutečnou obtíž. Tato obtíž se totiž týká čl. 3 odst. 1 písm. b) nařízení č. 2201/2003, který ponechává rodičům volbu, zejména možnost zahájit řízení před soudem, který je příslušný jen z důvodu jejich společné státní příslušnosti, kteréžto možnosti využili v projednávaném případě. V čl. 3 písm. c) a d) však nařízení č. 4/2009 výslovně vylučuje takovou příslušnost, pokud jde jak o záležitost vztahující se k vyživovacím povinnostem, která souvisí s hlavním řízením o osobním stavu, tak o tuto záležitost, která souvisí s řízením o rodičovské zodpovědnosti.

53. Toto konstatování tedy podle všeho staví tyto dva předpisy do přímého protikladu, takže vyžaduje řešení spočívající v rozdělení řízení, o které jsem výše vyjádřil jako řešení, o kterém nelze uvažovat.

54. Rozpor je ve skutečnosti zjevný. Nelze totiž vyloučit uplatnění imperativního účinku zohlednění nejlepšího zájmu dítěte na nařízení č. 2201/2003. V tomto ohledu stačí ostatně připomenout judikaturu Soudního dvora uvedenou v bodech 32 až 34 tohoto stanoviska.

55. Dále je třeba zohlednit samotné znění bodu 12 odůvodnění tohoto nařízení, které, připomínám, uvádí, že „[p]ravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená [uvedeným] nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti“.

56. Je třeba zohlednit právě tuto blízkost.

57. Toto kritérium totiž umožňuje uvést nařízení č. 2201/2003 a č. 4/2009 do souladu v této oblasti.

58. Kritérium blízkosti vyžaduje, aby soud místa bydliště dětí byl soudem příslušným k rozhodnutí všech návrhů, vzhledem k tomu, že je úzce spojeno s nejlepším zájmem dítěte. To znamená, že v rámci nařízení č. 4/2009 je vyloučena příslušnost založená výlučně na státní příslušnosti rodičů, pokud jde o výživné nebo rodičovskou zodpovědnost, neboť v tomto případě by bylo zjevně vyloučeno kritérium blízkosti, a tím i nejlepší zájem dítěte.

59. Navíc na základě týchž zásad znovu stejné kritérium blízkosti, jehož převažující charakter je vyjádřen v bodě 12 odůvodnění tohoto nařízení, vyžaduje, aby z kritérií příslušnosti uvedených v článku 3 nařízení č. 2201/2003 bylo jako důvod založení příslušnosti použito místo obvyklého pobytu manželů. Poznamenávám kromě toho – což není bezvýznamné – že kritérium místa obvyklého pobytu je prvním kritériem uvedeným na seznamu obsaženém v článku 3 zmíněného nařízení.

60. Je zjevné, že toto kritérium místa obvyklého pobytu manželů určuje místo, kde před ukončením soužití manželů pobývala rodina, a proto i děti.

61. Tímto bude splněn požadavek blízkosti. Pokud by ostatně přetrvávaly pochybnosti ohledně souladu nařízení č. 2201/2003 a č. 4/2009 v této konkrétní otázce, stačila by k vyřešení sporu ve prospěch výkladu, který jsem navrhl, skutečnost, že nařízení č. 4/2009 je „*lex specialis*“.

62. Souhrnně mám tedy za to, že lze popsat situaci, která z toho vyplývá v rámci rozvodu nebo rozluky páru, který má děti tak, že původní stanovení výživného a rozdělení nákladů na výživu nezletilých dětí mezi rodiče musí být řešeno – ostatně obdobně je tomu i v případě záležitostí týkajících se rodičovské zodpovědnosti – v řízení zahájeném za účelem rozhodnutí o rozvodu nebo rozluce.

63. Vzhledem k tomu, že zohlednění nejlepšího zájmu dítěte je imperativní, musí se příslušnost soudu, který má o něm rozhodnout, řídit kritériem blízkosti a ničím jiným.

64. Ve sporu v původním řízení tudíž nejlepší zájem dítěte vyžaduje odmítnutí příslušnosti italských soudů ve prospěch soudů členského státu, na jehož území mají děti místo obvyklého pobytu, a sice anglických soudů, přičemž tyto soudy jsou ostatně podle čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 příslušné pro řízení o rodičovské zodpovědnosti.

65. Je pravda, že z toho v takové situaci, jako je situace v původním řízení, vyplyne, že volba příslušného soudu účastníky řízení je omezená. To se však nejeví jako šokující ani odporující základním zásadám v dané oblasti vzhledem k tomu, že účastníky řízení jsou zde rodiče a omezení této možnosti volby je jim uloženo z důvodu nejlepšího zájmu jejich dítěte (dětí).

IV – **Závěry**

66. S ohledem na výše uvedené navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na otázku položenou Corte suprema di cassazione následovně:

„1) Článek 3 nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností musí být vykládán v tom smyslu, že pokud je zahájeno hlavní řízení o rozluce manželství a návrh týkající se vyživovacích povinností k nezletilým dětem je podán v tomto řízení o rozluce, je soud rozhodující v uvedeném řízení příslušný k rozhodnutí o tomto návrhu týkajícím se vyživovacích povinností.

2) Zohlednění nejlepšího zájmu dítěte vyžaduje v tomto případě, aby byla územní příslušnost určena na základě kritéria blízkosti.“